

TV 2 i Ukraina

Bergen 16.01.2023

Metoderapport Skup

2

Innsendere

Bent Skjærstad
bes@tv2.no
+47 414 23 312

Hilde Gran
hgr@tv2.no
+47 984 81 669

Kjetil Iden
kid@tv2.no
+47 971 42 549

Sonja Skeistrand Sunde
sks@tv2.no
+47 917 06 448

Mariel Mellingen
mam@tv2.no
+47 957 22 547

Øystein Bogen
obo@tv2.no
+47 414 23 321

Synnøve Gjerstad
syg@tv2.no
+47 917 39 789

Julie Helene Günther
julie.helene.gunther@nrk.no
+47 908 12 827

Aysun Yazici
aysun.kurumahmut@tv2.no
+47 486 37 044

Aage Aune
aage.aune@tv2.no
+47 900 92 816

Simen Askjer
simen.askjer@tv2.no
+47 920 39 515

Elias Engevik
elias.engevik@tv2.no
+47 477 02 321

Pål S. Schaathun
pal.schaathun@tv2.no
+47 915 51 199

Tom Rune Orset
tomrune.orset@tv2.no
+47 482 84 300

Reportasjeleder
Aslaug C. Henriksen
aslaugc.henriksen@tv2.no
+47 995 68 115

Takk til:

Olav Sandnes, Karianne Solbrække, Fredrik Kirkevold, Simen Olafsen, Gunhild Tinmannsvik, Ingrid Fredriksen, Anniken Hjertholm, Christine Tobiesen, Therese Henriksen, Sjur Sydnes Paulsen, Silje Glette, Jens Serup, Ira Didych, Viggo Slettevold og Marianne Virik.

En spesiell takk til:

Sasha, Mike, Adam og Aleksandra Marchenko.
Alle hjemme på desk.
Familiene våre.

Redaksjonen
TV 2 Nyheter
Lars Hilles gate 30
5020 BERGEN

1 Innledning	3
2 Dette er nytt	3
3 Slik kom arbeidet i gang	6
4 Slik var arbeidet organisert	7
5 Arbeidsmetoder	7
Bombingen av Kharkiv - krigens start	7
Tråle overvåkningsmedier	8
Sikre fikserens familie	
Også vår fikser, sjåfør og tolk Oleksandr «Sasha» Techynskyi, ble urolig.	8
Reise motstrøms av andre medier	8
Troverdig informasjon i en propagandakrig	9
Se opp for propaganda som plantes	9
Fotojournalistikk og øyne på bakken for å verifisere	10
Slik skaffet TV 2 kilder i Russland	10
VKontakte og sosiale medier	10
Verifiseringsprosessen	11
Lokale kilder	11
Slik fant TV 2 historiene til de døde i Mariupol	12
Få oversikt over nyttige kilder på sosiale medier	12
Slik jobbet TV 2 med å dokumentere forhold i og rundt Russland	13
Risikovurdering rundt fare for fengsling	13
Sikre så uavhengige stemmer som mulig	14
Kildesikkerhet	14
Sammenligne russisk propaganda med egne opptak fra Ukraina	15
Slik verifiserte vi flytting av grenser i Georgia	15
Sikkerhets- og risikovurderinger	16
Sikkerhetsprodusenter	16
Jevnlige kontaktpunkt med redaksjonssjef	17
Opplæring knyttet til kjemisk krigføring	17
Nødproviant	17
Samarbeid med andre medier	17
Digital sikkerhet i felt	18
Kildehåndtering i en ekstrem situasjon	18
5 Konsekvens og oppmerksomhet	19
6 Vedlegg	20

1 Innledning

Hvordan påvirker krig et folk, et land og en hel verden. Det står som en rød tråd for TV 2s dekning av krigen i Ukraina. Først under opptakten til krigen, så under det russiske angrepet.

Fra krigsforberedelser i Kyiv, til bombingene av Kharkiv og flyktningstrømmen som etter hvert beveget seg over til nabolandene og helt til Norge.

For en utenriksavdeling er dette det største og viktigste journalistiske oppdraget i vår levetid. Dekningen hadde ikke vært mulig uten ekstraordinær innsats, tilpasning og improvisasjon underveis. Den hadde heller ikke vært mulig dersom ikke utenriksavdelingen i de åtte foregående årene, siden annekteringen av Krim, hadde satset store ressurser på stadige kurs og trening på hvordan reportere og fotografer skal jobbe i krigs- og katastrofeområder.

Mye av dette er ikke unikt i seg selv. Det spesielle ligger i forberedelsene, men også i et konstant fokus på å forbedre hver enkelt detalj som kan heve sikkerheten. Dette gjorde det praktisk mulig å bli værende i Ukraina i den første angrepsfasen. Da alle andre norske mediehus trakk seg ut av landet, ble TV 2 værende.

Vi har også dekket krigen og opptrappingen fra Russland, Gotland, Finland, Polen, Moldova og Georgia. Produksjonen av stoff fra desk i Norge har så klart også vært en vesentlig del av den totale dekningen. I løpet av 2022 hadde TV 2 egne reporterteam på bakken i Ukraina 65 % av året.

Denne rapporten er et forsøk på å fortelle hvordan vi har arbeidet for å kunne formidle den første angrepskrigen i Europa siden andre verdenskrig, og hvilke resultater arbeidet har gitt. Alltid med fokus på hvordan krig rammer uskyldige sivile mennesker.

2 Dette er nytt

Gjennom reportasjer og direkterapporter fra Ukraina har TV 2 gjennom et år i krig blant annet fortalt følgende:

*TV 2 var først ute med å dokumentere norske artillerivogner av typen M109 på bakken i Øst-Ukraina. Etter observasjonen sendte vi bildene hjem og fikk dem verifisert i samarbeid med faktisk.no/verifiserbar.

*TV 2 fikk et eksklusivt møte med brigaden som opererer de norske M109-vognene ved frontlinjen i Øst-Ukraina. For første gang var det dokumentert at norske våpen ble brukt i krigen i Ukraina.

*TV 2 dokumenterte den ukrainske mobiliseringen og motstanden allerede før krigen startet. Blant annet ved å følge flere titalls sivile som fikk militær trening, etter at det hadde meldt seg inn i "Forsvarsgruppen for hovedstadsterritoriet" i Kyiv i januar 2022.

*TV 2 dokumenterte også den ukrainske mobiliseringen ved frontlinjen i Bakhmut, øst i Ukraina, der krigen har pågått siden 2014. I januar 2022 observerte vi minefelt og fikk egne kilder i lokalbefolkningen som fortalte hvordan de forberedte seg på krig.

*TV 2 var i Ukraina og dokumenterte krigens start. På slaget kl. 04:00 den 24. februar ble TV 2s team vekket av drønnene fra kraftige eksplosjoner i Kharkiv. Kort tid etter var de på luften fra taket på hotellet, der de kunne vise nedslag fra russiske angrep. De møtte også sivile som søkte tilflukt på undergrunnstasjonen.

*TV 2 dokumenterte hvordan frykten i befolkningen for mange gikk over til kampvilje. De første dagene etter fullskala-invasjonen kunne vi se en enorm mobilisering i ukrainske byer, blant annet at barn helt ned i syvårsalderen var med på å lage krigsmateriell, som molotov cocktails.

*TV 2 dokumenterte de lange køene i byen Dnipro, der folk både ønsket å verve seg og gi blod. Vi intervjuet unge gutter uten militærbakgrunn som meldte seg til tjeneste og ønsket å bidra med å kjempe mot russerne.

*TV 2 har dokumentert omfattende bruk av klasevåpen mot sivile mål, og konsekvensene av disse. Blant annet i byen Mykolajiv, hvor helsesjefen viste oss hvordan klasebomber hadde blitt brukt mot alt fra sykehus til kirker.

*TV 2 møtte noen av de første flyktingene som kom seg ut av Mariupol, og fikk både i mars og april 2022 dokumentert deres historier. Fordi Mariupol var beleiret, og det var krevende å få informasjon derfra, ble disse vitneskildringene spesielt viktige i løpet av det brutale, syv uker lange slaget om havnebyen.

*TV 2 dokumenterte at pårørende lette etter sine kjære i massegraver i Butsjja. Vi kunne vise hvor desperat situasjonen var for ukrainerne i området gjennom et case som fant sin lillebror i graven. Vi fulgte opp mannen dagen etter, han ville at vi skulle fortelle verden hva som foregikk.

*TV 2 dokumenterte hvordan russiske soldater hadde gravd skyttergraver i det radioaktive området rundt Tsjernobyl.

*TV 2 dokumenterte russernes bombing av en hjelpekolonne som var på vei for å levere medisiner til okkuperte Zaporizjzja, et av fylkene Russland noen dager senere skulle annektere.

*TV 2 har gjennom undersøkende journalistikk fra desken hjemme vist hvem mange av de falne i Mariupol var, og fikk satt ansikter på tallene.

*TV 2 dokumenterte gjennomhullede sivile biler, samt hjelpemannskaper fra Den internasjonale Røde Kors-komiteen som fraktet vekk drepte sivile på motorveien E40 ved Petrushky. Her så vi også en av de provisoriske basene russiske soldater hadde laget, og i flere uker oppholdt seg i, før de ble presset ut fra områdene nord for Kyiv i månedsskiftet mars/april 2022

*TV 2 fikk se dokumentene til flere av de russiske soldatene i Petrushky, blant annet ID-papirer, belarusiske rubler som viser at enheten var en av dem som hadde krysset fra Belarus, samt strålekort som viste at de trolig hadde vært i nærheten av Tsjernobyl.

*TV 2 var det første norske mediet som besøkte de angivelige torturkamrene i Balakliya og Kozacha Lopan. I Balakliya kunne vi se tydelige bevis på at russerne hadde vært der, og at de hadde forlatt arrestbygningen i all hast. Det ble viktig for oss å snakke med byens innbyggere som hadde gjemt seg i kjellerne sine under den seks måneder lange okkupasjonen av byen.

*TV 2 var det første norske mediet som fikk tillatelse til å se det som ukrainerne omtalte som massegraver i byen Izium. Vi så hvordan de døde kroppene bar preg av å ha ligget der lenge, trolig siden kampene startet i mars/april 2022. TV 2 så med egne øyne at noen av dem var bakkundet og ble fortalt at flere av dem var blitt skutt.

*TV 2 har dokumentert hvordan innbyggerne i Kozacha Lopan, nord for Kharkiv, holdt på å ende opp som russere. Innbyggere som russerne mente ikke utgjorde noen fare fikk utdelt hvite armbånd de måtte ha på seg.

*TV 2 har formidlet at 152 ukrainske kulturarvsteder er jevnet med jorden i Mariupol.

*TV 2 dokumenterte hvordan den russiske bombingene hadde truffet boligområder, hjerteavdelingen på et sykehus og et fotballstadion i Tsjernihiv, 70-80 kilometer fra grensen til Belarus. Byen var beleiret en periode, og da TV 2 var der, bevitnet vi hvor vanskelig det var å få forsyninger inn til byen.

*TV 2 dokumenterte evakueringen av gamle og pleietrengende fra Kramatorsk i Donetsk, gjennom å følge den frivillige organisasjonen Vostok SOS.

*Tidlig i krigens fase opprettet vi et samarbeid med Alexandra Marchenko, en ukrainsk journalist med erfaring blant annet fra BBC. Vi møtte henne i byen Dnipro like etter invasjonen og spurte om hun kunne skrive "dagbøker" for oss om livet som flyktning, dersom hun bestemte seg for å flykte.

*TV 2 har formidlet fortellinger inne fra stålverket Azovstal i samarbeid med den nevnte lokale ukrainske journalist vi knyttet til oss.

*TV 2 har fulgt en familie på flukt fra Ukraina til Norge, samt i tiden etterpå, for å vise utfordringene de har møtt underveis. Vi har også fulgt et ishockeylag med unge gutter på flukt fra Kharkiv, fra Polen til Stavanger i Norge.

*TV 2 har møtt familier som er splittet mellom Ukraina og Norge, og laget reportasjer der man møter dem i begge land.

*TV 2 har dokumentert en rekke nordmenns frivillige innsats i krigen, også nordmenn som har vervet seg til å kjempe på ukrainsk side.

*Som et bakteppe gjennom hele dekningen har TV 2 med sin tilstedeværelse i Ukraina tilbakevist russisk og ukrainsk feilinformasjon og propaganda

3 Slik kom arbeidet i gang

Høsten og vinteren 2021-22 advarte USA i økende grad mot krig i Ukraina. Dette toppet seg rundt juletid, da president Biden sa at USA satt på informasjon som tilsa at Putin planla å invadere Ukraina. Budskapet ble i de påfølgende ukene gjentatt av Natos generalsekretær, Jens Stoltenberg. På tross av advarslene var det likevel tydelig at svært mange ikke tok dette på alvor.

TV 2 bestemte seg tidlig for å ha tilstedeværelse i Ukraina. Allerede 14. januar var vi på plass og rapporterte om de mange frivillige som nå meldte seg til militær trening, i tilfelle Russland skulle angripe. At TV 2 hadde lokal kompetanse, logistikk og sikkerhetsutstyr på plass allerede før krigen startet, ble, sammen med trening og erfaring, avgjørende for den løpende rapporteringen fra Ukraina.

Fem dager før fullskala-invasjonen, 19. februar, dro TV 2 til Gotland for å rapportere om mobiliseringen der. Senere dro vi også til Finland for å rapportere om "Nato-stemning" i etterkant av invasjonen, i mars 2022.

Da TV 2 ikke har fast korrespondent i Russland, søkte vi visum før fullskala-invasjonen var et faktum, og fikk innvilget "double entry"-visum for perioden 21.01-20.04 2022.

4 Slik var arbeidet organisert

I fjor hadde TV 2 folk på bakken i Ukraina 65 % av året. Det vanlige har vært en rullering av team.

En typisk reise har hatt varighet fra 15-25 dager, og har bestått av fotograf, reporter, lokal kjentmann/sjåfør/fikser/tolk, samt en sikkerhetsprodusent. Hjemmeredaksjonen har deltatt i større grad enn noen gang før, med omfattende bidrag fra utenriksredaksjonen i Bergen, Oslo-kontoret og distriktkontorene. Dette har gjort at krigen i Ukraina er den utenrikshendelsen som er viet desidert mest ressurser i TV 2s historie.

5 Arbeidsmetoder

Bombingen av Kharkiv - krigens start

På slaget kl. 04:00 lokal tid den 24. februar, ble TV 2s team vekket av drønnene fra kraftige eksplosjoner. De så lysglimt fra bombene som traff mål forskjellige steder i byen som ligger bare fire mil fra den russiske grensen. Angrepene tok seg opp, og TV 2s påtroppende vaksjef ble varslet. Teamet i Kharkiv samles og gjør seg klar til første ekstrasending.

Særlig tre grep ble avgjørende for TV 2s arbeid de første døgnene:

Tråle overvåkningsmedier

Utover natten hadde vi sett tydelige indikasjoner på at noe var i gjære. Via Dataminr, Whatsapp, Telegram, Twitter og lokale ukrainske medier, kom det timer tidligere meldinger om at ukrainerne plasserte kjøretøy på rullebanene på flyplasser for å hindre russiske fly i å lande. Det kom også meldinger om at russerne flyttet kjøretøy mot grenser i nord, øst og sør. Det gjorde at TV 2 kunne posisjonere seg for direktesending akkurat da krigen startet. Fra taket vi sendte direkterapporter fra, så vi fly og nye mål bli rammet, og vi fikk meldinger om at det pågikk kraftige kamper noen kilometer nord for sentrum av Kharkiv. En flere kilometer lang kolonne med russiske stridsvogner og kjøretøy, fulle av soldater, forsøkte å ta seg inn i Kharkiv.

Sikre fikserens familie

Også vår fikser, sjåfør og tolk Oleksandr «Sasha» Techynskyi, ble urolig.

Vi fikk kontakt med Sasha allerede tidlig i januar. Han er en svært erfaren, prisbelønt dokumentariskaper og fotograf med internasjonal erfaring. Sasha er født i Dnipro, Ukraina, i det som da var Sovjetunionen. Familien har bodd både i Russland og Ukraina. I tillegg til å være lokal guide i landet, fungerer han også som tolk, både på russisk og ukrainsk, sjåfør og altnuligmann.

Meldinger om at flere og flere storbyer var under angrep, gjorde Sasha bekymret for kona og deres to døtre i Dnipro. Utenrikssjefen fikk rapporter fra andre internasjonale medier om at deres lokale fikser hadde begynt å forlate teamene sine. Flere av dem ville verve seg til tjeneste i krigen etter at de hadde fått familiene i sikkerhet.

25. februar, halvannet døgn inn i krigen, forlater TV 2s team Kharkiv, og setter kursen mot Dnipro. Byen ligger i samme retning som deler av flyktningstrømmen fra Kharkiv benyttet seg av. Sentrum av Kharkiv rammes på det tidspunktet av kraftige eksplosjoner og russiske spesialstyrker forsøker å ta seg inn i kjernen av storbyen. Vi besluttet å reise til Dnipro både av sikkerhetsmessige hensyn, men også for at Sasha skulle kunne ivareta familien sin i Dnipro, samtidig som vi jobbet videre. Senere bidrar vi til at familien hans kommer seg ut av landet. Dette sørger for at vi beholder Sasha i teamet vårt, og valget vi tok endte opp med å definere vår dekning av krigen.

Reise motstrøms av andre medier

Størstedelen av våre kolleger som var i Kharkiv, reiste direkte til Kyiv, mens vi valgte landeveien gjennom landet. I hovedstaden rapporterte kolleger om situasjonen fra hoteller og bomberom, der videreformidling av sivilbefolkningens opplevelse av krigen var begrenset blant annet på grunn av portforbudet. Til slutt evakuerte mange av dem hovedstaden og forlot landet.

Vi valgte å overnatte der flyktningene forsøkte å finne trygghet, blant annet i byene Dnipro og Vinnijtsja. Dette for å forstå situasjonen deres bedre. Vi kom tett på dem som hadde forlatt sine hjem og familier. Vi fikk følge flukten fra områdene der krigen herjet som verst, og vi rapporterte om situasjonen i en rekke byer fra øst til vest. Vi dokumenterte hvordan ukrainere nå mobiliserte for fullt.

Troverdig informasjon i en propagandakrig

Krigen i Ukraina er kanskje den krigen som i størst grad også har blitt utkjempet digitalt. Ikke bare konkret på slagmarken med overvåking, jamming og sporing, men i sosiale medier som Telegram, Whatsapp, Signal, Youtube og Twitter.

Gjennom hele krigen har det vært tydelig at vi ikke alene har kunnet lene oss på offisielle kilder eller medier fra noen sider av konflikten - verken Ukraina eller Russland. Derfor var det ekstremt viktig for oss å dokumentere så mye vi kunne selv, både gjennom sosiale medier, arbeid fra desk i Norge, og ikke minst gjennom tilstedeværelse på bakken i Russland og Ukraina.

Se opp for propaganda som plantes

Russisk propaganda har funnet veien inn til enkelte norske redaksjoner via blant annet nyhetsorganisasjoner som EBU og ENEX. Disse består av partnerstasjoner fra ulike land som utveksler materiale, og begge har hatt russiske medlemmer: RTR (EBU) og NTV (ENEX). TV 2 er medlem av begge.

For å unngå at de russiske partnerne skulle bruke vårt materiale i propaganda-øyemed, begynte TV 2 å merke sakene vi delte med byråene med "No access Russia" kort tid etter invasjonen. Dette betyr at TV 2-innslagene vi deler med ENEX- og EBU-partnerne våre, ikke kan benyttes av de russiske medlemmene, selv om de rent praktisk får tilgang til materialet ved utsendelse.

For norske tv-stasjoner som er medlemmer av disse byråene, er det en selvfølge å være kritiske til det som kommer fra f.eks Russland og Kina. Når propaganda kommer inn i systemene på samme måte som andre nyheter, kan glipper likevel skje.

Et eksempel på dette er da Ukrainas ambassadør meldte NRK inn til PFU for et innslag som ble sendt på julaften 2021. Reportasjen handlet om krigssituasjonen i det østlige Ukraina, og var basert på materiale fra statlig russisk tv - NRK- og TV 2s partner i EBU. NRK ble senere felt i PFU for denne reportasjen. De russiske partnerkanalene ble suspendert fra EBU og ENEX i mai 2022.

Fotojournalistikk og øyne på bakken for å verifisere

Etter dette ble det enda klarere for oss hvor lett propaganda kan havne i norske medier. Vi måtte være mer på bakken, være mer tilstede i Ukraina og Russland. Vi kunne ikke stole på alt vi får på feed fra nyhetsbyråene. Vi vet at Russland planter informasjon, men vi så også mange eksempler der kilder i Ukraina gjør det samme. Begge sider av konflikten har et bilde de ønsker å selge inn til verden.

Et eksempel på dette var i september 2022. Da meldte Ukraina at en massegrav med over 450 døde mennesker var funnet i byen Izium. Ofrene døde da store deler av Kharkiv-regionen ble frigjort i en lynoffensiv utført av de ukrainske styrkene, lød meldingene.

TV 2 reiste inn da de første journalistene fikk slippe inn til området. Vi så at flere av de døde kroppene som ble hentet ut, var bakkbundet. Samtidig fant vi ut at mange av de som var gravlagt her, trolig *ikke* var ofre etter lynoffensiven i Kharkiv-regionen - men fra kamper i Izium. Samtaler med sivile, og ikke minst vitneskildringer fra tre personer i området, bekreftet dette. De hadde fått i oppdrag å hente døde kroppar som lå strødd i gatene i Izium. De fraktet likene til dette stedet, som lå 50 meter unna en lokal gravplass.

TV 2 så med egne øyne at noen av dem var bakkbundet og vi ble fortalt at flere av dem var blitt skutt. Men vi så også at de fleste gravene var utstyrt med kors. På enkelte kors var det navn, mens det på andre var et nummer. Dette fremstod som en provisorisk gravplass - dog en gravplass der begravelsene hadde skjedd i mer ordnede former enn det som vanligvis er tilfelle i massegraver, der mange av ofrene er uidentifiserte.

Dette understreker viktigheten av å være til stede for å kunne rapportere et mer riktig bilde av situasjonen. Før vi kom, var inntrykket at over 450 mennesker hadde blitt dumpet i disse massegravene. Dette bar også nyhetmeldinger i medier over hele verden preg av. TV 2 kunne i etterkant rapportere et mer nyansert bilde.

Slik skaffet TV 2 kilder i Russland

Mens Russland trapper opp krigen, er det viktig å høre hva vanlige russere tenker. Men hvordan få tak i dem fra Bergen, uten relevant kildenettverk og uten å kunne det russiske språket?

VKontakte og sosiale medier

I et land styrt av en autoritær leder, finnes det trolig personer eller grupper som prøver å få informasjon ut, gjerne via sosiale medier. Vi gjorde grundige søk i

grupper og kontoer på Telegram, Facebook, VKontakte og Twitter, for å forsøke å komme i kontakt med kilder.

Verifiseringsprosessen

Dersom en bruker skrev et relevant innlegg, gjorde vi research på personen. Fremstod vedkommende troverdig og hadde kontoer i sosiale medier som underbygget dette, tok vi kontakt. Intervjuene ble gjort via videosamtaler. Vi jobbet fram flest mulig detaljer i samtalene. De ble brukt til å ytterligere verifisere informasjonen de ga oss.

En av sakene som ble laget med denne metoden, var saken om russiske Mikhail som gjemte seg i Moskva. Vi søkte på russiske nøkkelord, og slik fant vi hans russiske tweet om at han var redd for å gå ut av huset på grunn av Putins mobilisering. Vi kom i kontakt og kunne etter hvert verifisere hvem han var: navn, jobb, alder osv.

Samme metode ble brukt da vi fant fram til «Marufjon». I verifiseringsprosessen sendte «Marufjon» oss bilder av passet og oppholdstillatelsen sin. Deretter sporet vi opp en tredjeperson som kunne bekrefte opplysningene hans. Slik kunne vi lage saken om hvordan russiske myndigheter prøver å mobilisere migrantarbeidere.

Den største utfordringen knyttet til denne metoden, er tillit. Folk skal fortelle om livet sitt til en journalist de ikke har møtt fysisk. Mange takker nei til intervju, og mange vegrer seg for å sende oss relevante dokumenter. Ved flere anledninger klarte vi likevel å bygge tillit, men vi måtte også legge saker på is, selv om kildene ga oss interessante opplysninger.

Lokale kilder

Da Putin kunngjorde sin mobiliseringsordre i september, brukte vi også våre russiske kilder i Norge. Vi lagde saker på Sergej Tchirkov, som følte skam som russer i Norge. Vi kom i kontakt med russiske Nikolay og «Aleksi», som heller vil dø i fengsel i Russland enn å krige i Ukraina.

I tillegg holdt vi kontakt med ulike grupper i Norge som er imot Putins regime. Blant dem var tsjetsjenere, en gruppe som har vært i konflikt med Russland i mange år. Vi visste at det var norsk-tsjetsjenere som reiste til Ukraina for å kjempe på ukrainsk side. Vi brukte over en måned på å skape tillit i dette miljøet før vi kunne bruke dem som kilder. Med tiden ble de inngangsbilletten til flere saker. Én av dem var saken om Anzor Maskhadov, sønnen til den drepte tsjetsjenske presidenten, Aslan Maskhadov. Etter hvert tok «Ragnar» fra Oslo kontakt med oss for å si at han ønsket å fortelle historien sin. Deretter kom vi i kontakt med tsjetsjeneren Fathi Baraev som vi møtte i Ukraina.

Tidlig i krigens fase opprettet vi også et samarbeid med Alexandra Marchenko, en ukrainsk journalist med erfaring blant annet fra BBC. Vi møtte henne i byen Dnipro like etter invasjonen og vi spurte om hun kunne skrive “dagbøker” for oss om livet som flyktning, dersom hun bestemte seg for å flykte.

Slik fant TV 2 historiene til de døde i Mariupol

I løpet av krigens første uker kom det rystende meldinger fra okkuperte områder i Ukraina. Mariupol lå i ruiner. Det ble meldt om tusenvis av drepte sivile, det var umulig å reise dit, og svært vanskelig å få ut uavhengig verifisert informasjon fra byen. Desto viktigere ble det for oss å fortelle om krigens brutalitet fra desk.

Få oversikt over nyttige kilder på sosiale medier

Vi hadde altså oversikt over et stort antall døde, men vi ville personifisere de abstrakte tallene. Det er alltid et mål for oss å fortelle historiene til vanlige mennesker, og vi bestemte oss for å finne ut mer.

Vi måtte finne en god metode for å fortelle historiene til de pårørende på en verdig måte. Hovedutfordringene var språk og begrensede kommunikasjonsmuligheter, samt at vi skulle ta kontakt med mennesker i en ekstrem sårbar situasjon. Vi satte høye krav til etikk og verifisering.

Gruppen «RIP Mariupol» på Telegram hadde sjelsettende innhold. Det raste inn nye oppdateringer om mennesker som var drept i russiske angrep. Det var sivile som selv delte informasjonen, og det kunne potensielt være mange feilkilder.

Vi kontaktet en av administratorene i gruppen og presenterte oss som norske journalister. Han svarte raskt, men var skeptisk til å snakke med noen han ikke visste hvem var. Vi sendte ham bilde av oss selv med TV 2 adgangskort og med nyhetsstudio i bakgrunn for å bevise vår identitet. Det ga ham full tillit til oss.

Vi laget en liste med spørsmål på norsk som ble oversatt til russisk av en tolk. Disse sendte vi til utvalgte mennesker i Telegram-gruppen. Vi forklarte hvorfor vi tok kontakt, kondolerte for tapet, spurte om de var i sikkerhet, og lurte på om vi kunne få snakke med dem. Dersom svaret var nei, sendte vi følgende melding tilbake: «Jeg forstår, og respekterer valget deres. Ønsker dere alt godt (Og fred i Ukraina).»

Dersom de svarte ja, fikk de oppfølgingsspørsmål. De fikk også vite at alle som ble kontaktet ble spurt om det samme. Vi ba pårørende om fullt navn og alder på den omkomne. Hvilket yrke og/eller drømmer vedkommende hadde. Hvor, hvordan og når vedkommende ble drept, samt ba om tillatelse til å bruke bilde/bilder.

Vi fikk mange svar. Vi valgte ut noen historier der det var nære pårørende som svarte oss, og sendte oss flere bilder. Vi gjorde ett unntak: En nabo hadde lagt ut posten om en mor og hennes sønn som var døde. Hun fortalte at det ikke fantes nære pårørende, og at dette var eneste mulighet til å fortelle historien deres. Hun ville at de to skulle bli husket.

Slik jobbet TV 2 med å dokumentere forhold i og rundt Russland

Etter å ha sett at spenningene ved grensen til Ukraina økte, startet vi forberedelsene for å reise til Russland rundt årsskiftet, og søkte om visum og presseakkreditering. Vi fikk innvilget visum fra 21.01.22, altså over en måned før fullskala-invasjonen av Ukraina, med varighet i tre måneder.

Risikovurdering rundt fare for fengsling

4. mars 2022 vedtok Russland en lov der «falske nyheter» om krigen i Ukraina kunne gi 15 år i fengsel. De fleste mediehusene som hadde faste korrespondenter i Moskva, trakk ut sine ansatte, og vi valgte foreløpig å legge reiseplanene våre på is.

Da vi etter hvert så at denne loven ikke så ut til å bli håndhevet, ved at ingen utenlandske journalister ble arrestert, bestemte vi oss for å reise likevel. Vi hadde da fortsatt visumet fra før loven ble vedtatt, og valgte å ta risikoen.

For å minske risikoen for å bli fengslet gjorde vi en rekke sikkerhetsvurderinger:

- Vi meldte ingen steder at vi var i Russland, og var varsomme med å dele informasjon om dette internt i nyhetsredaksjonen.
- Reporter leverte ingen saker, direkterapporter eller noe redaksjonelt innhold mens hun var i Russland.
- Reporter var heller ikke innlogget på noen sosiale medier under oppholdet. Blant annet var det straffbart å bruke ordet “krig” i mediedekning på dette tidspunktet, og vi var bekymret for at slike ord kunne fanges opp mens vår reporter var i landet.
- Vi brukte kun én kryptert meldingstjeneste, Telegram, for å kommunisere mellom reporter og utenriksjef i Norge.
- Vi reiste med “clean” telefon og pc, og ingen TV 2-systemer installert på enhetene.
- Vi valgte å sende kun reporter, som samarbeidet med en lokal russisk fotograf vi stolte på fra tidligere samarbeid, og som kjente forholdene godt.
- Vi sendte hjem materiale underveis slik at det ikke skulle komme i feil hender ved utreise.
- Vi hadde foretatt grundige sikkerhetsvurderinger, og la planer for en exit-strategi dersom luftrommet skulle stenges ytterligere, evt. om myndighetene plutselig

skulle gå etter utenlandske journalister. Planen var da å komme seg med bil over den finsk-russiske grenseovergangen i Vaalimaa.

Flere ganger under oppholdet ble vår reporter og den lokale fotografen stoppet av politiet og bedt om å vise visum og akkreditering, samt stilt en rekke spørsmål om hvilken journalistikk teamet skulle lage. Teamet ble også bortvist ved flere anledninger.

Sikre så uavhengige stemmer som mulig

Det er ikke lett å finne folk som tør å snakke mot det russiske regimet. Vi forsøkte likevel å sikre stemmer som ikke bare presenterte et propaganda-budskap.

Levada-senteret: Intervju med sosiolog Aleksej Levinson i analyseselskapet Levada-senteret, som er Russlands eneste uavhengige meningsmålingsinstitutt. De måler jevnlig Putins oppslutning i det russiske folk.

På gaten: Vi tilbragte timesvis på gaten i Moskva for å snakke med helt vanlige folk i alle aldre og fra alle samfunnslag. Folk var redde for å si meningene sine, så vi brukte mye tid for å sikre intervjuene. I tillegg flyttet vi ofte på oss. Etter få minutter med kamera kom politiet og jaget oss, selv om vi hadde alle tillatelsene i orden. Hyppige forflytninger var en metode for å slippe unna politiet og sikre uavhengige stemmer.

Kildesikkerhet

Folk som stiller til intervju, risikerer mye. Vi tok flere grep:

Sjekke overvåkningskamera:

Teamet var også hele tiden bevisst på sikkerheten til de vi snakket med, blant annet med å tenke på om det var politi, vakter eller overvåkningskamera i nærheten. Så vi det, flyttet vi oss. Blant annet på metroen finnes overvåkningskameraer med ansiktsgjenkjenning-teknologi.

Små kamera: Vanligvis brukte vi helt ordinære tv-kamera, med unntak av et opptak på metroen i Moskva. Her valgte teamet å bruke de minste kameratypene – gjerne såkalte turistkamera som de kunne skjule i hånden. Vi opplevde imidlertid at en mann som oppdaget kameraet, ble illsint og prøvde å ta det fra fotografen. Det førte til en drakamp der kameraet deiste i bakken og ble knust. Vi valgte å bruke opptakene av opptrinnet, men sladdet mannen, ettersom han åpenbart ikke ønsket å bli filmet. Opptrinnet var viktig å ha med i saken.

Filme raskt: Fotografen satte opp kameraet raskt, da vi aldri visste hvor lenge vi kunne jobbe i fred på et sted.

Anonymitet: Vi har ikke brukt fullt navn på noen av de vi intervjuet. I ett tilfelle, da vi skulle intervju den 33 år gamle transpersonen Ian, som demonstrerte mot krigen ved å strikke et stort skjerf i Ukrainas flaggfarger på metroen, tok vi ekstra sikkerhetshensyn:

- Ian dekket seg til med lue og munnnbind, for ikke å bli registrert av overvåkningskameraene med ansiktsgjenkjenningsteknologi på metroen.

- Under opptakene på metroen, fulgte vi lan, som stadig byttet vogn, for å redusere risikoen for å bli tatt.
- Selv dekket vi oss ikke til, men vi holdt avstand under opptakene på metroen, slik at det ikke skulle være tydelig at vi var sammen. Slik fikk vi fanget medpassasjerers naturlige reaksjon på demonstrasjonen hans. Dette var også for å ivareta vår egen sikkerhet, dersom lan, som var villig til å ta risikoen med å bli arrestert, skulle bli stoppet av politiet.

Sammenligne russisk propaganda med egne opptak fra Ukraina

For oss ble det spesielt viktig å ha folk i både Russland og Ukraina samtidig. Et eksempel på dette var da vi så og dokumenterte hvordan russiske nyhetssendinger rapporterte om hendelsene i Butsja. Der ble det som resten av verden omtalte som en av de verste massakrene under krigen, presentert som “fake news”. Samtidig hadde vi et team i Butsja som så massegravene og likene i gatene med egne øyne.

Vi snakket med flere vi møtte i Moskva og spurte hva de trodde på. Slik fikk vi bedre innsikt i og kjennskap til hvordan russerne blir påvirket av propagandaen.

(Reporter tok dette bildet av sendingen til Kanal 1, for å vise hvordan Butsja-massakren ble fremstilt i Russland)

Slik verifiserte vi flytting av grenser i Georgia

Da mobiliseringsordren i Russland kom i midten av september, bestemte vi oss for å rykke til Georgia, hvor vi så at mange russiske menn i tjenestedyktig alder da flyktet [til](#).

Idet Russland forberedte annektering av områder øst i Ukraina, ville det være interessant å vise hvordan de har gjort dette i praksis tidligere. Georgia er også Russlands naboland, og har tidligere blitt invadert og er fortsatt delvis okkupert. Vi ønsket å finne ut hvordan folk i Georgia opplevde en “krypende invasjon”.

Slik dokumenterte vi hvordan grensene ble flyttet:

- Teamet knyttet til seg en lokal fikser som ordnet tillatelser til å reise opp til den omstridte grensen til den ikke internasjonalt anerkjente republikken Sør-Ossetia. Grensen voktes av russiske styrker.
- Vi dokumenterte hvordan vi ikke lenger kunne bruke veien sjåføren tidligere har brukt, fordi den nå ville ført oss inn på nylig russisk-kontrollert område.
- Grensepolitiet bekreftet at russerne til stadighet flyttet grensen litt og litt innover på georgisk territorium.
- Vi kjørte forbi et jorde der det ikke var satt opp grensemarkeringer. Grensepolitiet fortalte at russerne nylig hadde utplassert snikskyttere her, og nå truet med å skyte de som beveget seg inn på jordet fra georgisk side.
- Vi møtte 88 år gamle Valia Vanishvili som har fått merke konsekvensene av dette. Gården hennes var tidligere på georgisk side av grensen, nå ligger den på den russisk-kontrollerte siden, og hun er skilt fra hjemlandet, familie og venner.
- Vi dokumenterte hvordan russerne hadde flyttet grensen, og hvordan det rammet lokalbefolkningen, ved å intervjuer henne over piggrådgjerde mellom territoriene. Hadde vi krysset over, kunne vi blitt arrestert.

Sikkerhets- og risikovurderinger

Vi har i to tiår jobbet for å ha høy sikkerhetsbevissthet i TV 2s utenriksredaksjon. Jevnlig trening av medarbeidere i sikkerhetsvurderinger og farlige situasjoner, kursing i førstehjelp, krig og krise. TV 2 har også oppdatert utstyr for personlig beskyttelse, som skuddsikre vester av nyeste sort, hjelmer, gassmasker, CBRN-verneutstyr, satellittelefoner, trackere, dosimeter og geigerteller. De to sistnevnte er utstyr for å måle radioaktiv stråling. Vi har også gode rutiner for å planlegge reiser i detalj. TV 2 har fast debrief etter reiser for å ta vare på mental helse. Alle team har blitt fulgt digitalt av et eksternt sikkerhetsfirma mens de har vært i Ukraina, slik at en lettere skal kunne finne ut hvor de befinner seg dersom en mister kontakt. I tillegg har alle team vært utstyrt med satellitt-tracker som backup, som har blitt monitorert av utenrikssjef.

Sikkerhetsprodusenter

TV 2 valgte i dekningsen av denne krigen å ha med egne sikkerhetsprodusenter i felt, med lang erfaring som elitesoldater. De har løpende kontakt med egne kilder med særskilt informasjon om situasjonen på bakken. De gir råd til teamene underveis om hvor det ikke er trygt å oppholde seg, rent konkret kan det dreie seg om bevegelser i områder der det er mistanke om udetonerte eksplosiver, eller situasjonen ved fronten. Sikkerhetsprodusenten rapporterer til TV 2s utenrikssjef Aslaug C. Henriksen, og setter opp en reiseplan med evakueringsalternativer, lokale sykehus og

medisinske fasiliteter før særlig utsatte oppdrag blir iverksatt. De har også et ekstra ansvar for å skalere opp og ned bruken av hjelmer, vester mm. avhengig av situasjonen, og har også førstehjelpsutstyr og medisinsk kompetanse ut over det teamet har. Bruk av slike sikkerhetsprodusenter har blant annet gjort at vi også har kunnet levere rapporter fra situasjonen til de sivile og soldatlivet ved fronten.

Jevnlige kontaktpunkt med redaksjonssjef

Flere daglige samtaler med utenrikssjef har vært viktig, både i forhold til reportasje- og leveringsplaner, men også for å gi et bilde av stemningen i gruppa. Hvert team ute har også hatt et svært bevisst forhold på å være åpne om egne tanker og følelser rundt det som mange har opplevd som til dels ekstreme situasjoner og arbeidsmessige påkjenninger. Dette har vært en slags førstelinje for å bearbeide eventuelle traumer, og sikre god mentalhygiene når det kommer til å jobbe i krig. I tillegg kommer obligatorisk debrief med utenrikssjef etter hvert oppdrag og tilbud om samtaler med psykolog i etterkant.

Opplæring knyttet til kjemisk krigføring

I løpet av forsommeren 2022 ble også gjeldende kompetanse i avdelingen oppgradert når det kommer til teori og praksis om bruk og effekt av kjemiske, biologiske og nukleære våpen – der vi fikk opplæring av en av dem som regnes som de beste britiske ekspertene på området.

Nødproviant

Vi har også fokusert på bevissthet rundt å skaffe alt av det helt basale utstyret som trengs for å være selvhjulpen i en krigssone. Som å sikre oss Jerry-kanner med bensin *før* køene med alle som hamstrer, ha med eget strømaggregat, nødproviant, Starlink etc. Starlink er Elon Musks satellittutstyr som gir internettforbindelse i store områder av Ukraina og verden.

Samarbeid med andre medier

Aldri før har TV 2 og andre medier vært mer åpne om vår egen journalistikk og planlagte bevegelser. Vi er alle konkurrenter på innhold, men vi samarbeider om sikkerhet og logistikk. I perioder har det vært ukentlige digitale møter med INSI, International News Safety Institute, et internasjonalt sikkerhetssamarbeid der alt fra store amerikanske mediehus til norske aktører samarbeider, for at våre medarbeidere skal kunne operere tryggest mulig i risikosoner. Og der vi diskuterer bevegelser og evakueringsmuligheter fortløpende. Allerede før fullskala-invasjonen ble det etablert et samarbeid mellom norske utenrikssjefer. Vi har tidligere samarbeidet om sikkerhet på helt spesifikke reportasjeturer med høy risiko, men aldri i det omfanget vi har gjort i forbindelse med krigen i Ukraina. Her har vi hjulpet hverandre med oppdateringer og erfaringer fra ulike områder i Ukraina, samt støttet hverandre underveis. På samme måte som journalister i felt har et samarbeid seg imellom, ble dette gode samarbeidet også etablert på reportasjeleder-nivå.

Digital sikkerhet i felt

Stjelden har man sett et bedre organisert samarbeid mellom journalister på bakken enn i denne krigen. Verktøy som Whatsapp og Telegram har blitt flittig brukt. Aktuelle grupper har blitt effektivt spredd blant journalister, med ferske oppdateringer fra krigsherjede områder. Myndighetene i ulike områder av Ukraina har også laget grupper der hyppige oppdateringer sendes ut.

Vi bruker også disse krypterte meldingsapplikasjonene fordi man på en langt tryggere måte kan kommunisere med kilder. Russerne overvåker mobiltrafikk nær frontlinjen, og da er det viktig å unngå at de plukker opp samtaler og meldingsutveksling vi har med kilder. I disse områdene har vi også skrudd av mobiltelefonene. Dette har vi valgt å gjøre både for egen sikkerhet, men også for å hindre at sivile og militære mål skal bli rammet på grunn av vår tilstedeværelse. Helt siden starten av krigen har det blitt hevdet at russerne gjennom mobilovervåkning kan peke ut mål. Vi merker også at andre krypterte tjenester som Signal blir stadig viktigere. I enkelte områder, spesielt i Øst-Ukraina, må vi noen ganger kommunisere kun via satellittelefon.

Kildehåndtering i en ekstrem situasjon

I løpet av dekningen av krigen har vi stått i noen av de vanskeligste dilemmaene vi har opplevd i vår jobb som journalister. Å møte mennesker i sorg som ønsker å formidle sin historie, samtidig som de trolig er i sjokk, er noe vi har måttet lære oss å håndtere.

Vi er alltid opptatt av å følge VVP 3.9: *Opptre hensynsfullt i det journalistiske arbeidet. Misbruk ikke andres følelser, manglende medieerfaring, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.*

Det er mange eksempler, men vi vil trekke frem ett som kan beskrive situasjonen.

Fredag 8. april var TV 2 til stede ved kirken i sentrum av Butsj, hvor en massegrav var funnet etter at russerne hadde trukket seg ut av området. 18 døde mennesker ble hentet ut av kriminalteknikere den dagen. Vi fulgte Volodymyr Stefienko som skulle lete etter lillebroren sin Dmitrij, med kallenavnet Dima, som hadde vært forsvunnet siden 26. mars. Han hadde kommet dit i håp om å få et svar, men var likevel ikke forberedt på det som ville skje. Plutselig åpnet politiet glidelåsen på likposene foran de pårørende. Volodymyr begynner å rope, og vi forstod at han har oppdaget lillebroren sin blant de døde.

Det var åpenbart for oss at Volodymyr var i sjokk. Vi besluttet å vente med resten av intervjuet til neste dag. Familien var knust av sorg, samtidig ville de gjerne fortelle

Dimas historie. Vi tok kontakt med Volodymyrs kone, Anna, som også var der, og spurte om vi kunne ta kontakt med dem på et senere tidspunkt. Hun sa ja til dette.

Dagen etter møter vi hele familien Stefienko utenfor familiehjemmet. Det var viktig for dem at den russiske propagandaen og løgnene ikke skulle stå uimotsagt. Vi ønsket å få mer informasjon om hva som hadde skjedd med Dima, og ble med Volodymyr til stedet der lillebroren ble drept. Vi fikk også kontakt med et vitne som hørte skuddene og kom til stedet kort tid etter at drapet hadde funnet sted. På den måten kunne vi fortelle historien "Menneskene bak tallene".

5 Konsekvens og oppmerksomhet

Det er fortsatt krig i Ukraina. I krigsjournalistikken handler det ikke alltid om å løse noe, men å vise frem for verden hva som skjer - og hvorfor. I en krig preget av propaganda og desinformasjon er dette viktigere enn noen gang.

Det har vært uvanlig høyt engasjement og mange positive tilbakemeldinger fra seere og lesere som sier det er viktig at vi er til stede på bakken og er deres øyne og ører i Ukraina nå.

Å dekke denne krigen, og å fortsette å dekke den, føles som det viktigste journalistiske oppdraget vi kommer til å ha i vår levetid.

6 Vedlegg

Full liste over publiseringer nevnt i rapporten:

Reportasje fra Kyiv 19. februar: Fester vekk frykten:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/fester-vekk-frykten/14588726/>

De første tegnene på at krigen er i gang, 24. februar:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/tv-2-reporter-i-ukraina-horer-smell/14600196/>

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/rett-foer-de-skal-gaa-direkte-skjer-dette-de-bomber-som-f-n-her-naa/1728000/>

Innbyggere i Dnipro mobiliserer dager etter krigen startet:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/uljana-7-er-med-og-lager-brannbomber/14607475/>

Innbyggere over hele landet meldte seg frivillig for å delta i kampen mot Russerne

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/jeg-vil-aldri-se-putin-sette-en-fot-i-landet-vart/14631154/>

Familier over hele Ukraina ble splittet da krigen startet. TV 2 møtte 16 år gamle fotballspillere ble adskilt fra familiene

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/guttene-er-adskilt-fra-foreldrene-det-er-veldig-skummelt/14614718/>

Ukrainerne hevder de fant flere torturkammer der russerne torturerte sivile

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/her-skal-russerne-ha-torturert-sine-ofre/15114295/>

Russerne utstyrte lojale innbyggere med hvite armbånd i okkuperte områder

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vi-ble-sperret-inne-som-sauer/15129016/>

Sivile lever i månedsvis under bakken i Kharkiv

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/her-lever-ukrainere-i-skjul-under-bakken/14748381/>

Hele landsbyer er jevnet med jorden. Vi møtte en av få som turte å vende tilbake

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vil-helst-se-putin-dod/15139558/>

Den første observasjonen av norsk artilleri på vei til fronten:

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/her-kjores-norsk-artilleri-til-fronten-i-ost-ukraina/14891084/>

TV 2 fikk et eksklusivt møte med brigaden som opererer de norske M109-vognene ved frontlinjen i Øst-Ukraina. For første gang kunne vi dokumentere at norske våpen ble brukt i krig.

<https://www.tv2.no/nyheter/her-skyter-de-med-norsk-artilleri-mot-russerne/14936669/>

TV 2 har dokumentert omfattende bruk av klasevåpen mot sivile mål og konsekvensene av disse. I blant annet byen Mykolajiv viste helsesjefen oss hvordan klasebomber hadde blitt brukt mot alt fra sykehus til kirker.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russland-klasebomber-sjukehus/14745748/>

Ved å møte noen av de første flyktningene som klarte å komme seg ut av Mariupol fikk vi både i mars og april 2022 dokumentert deres historier. Fordi Mariupol var beleiret, og det var krevende å få informasjon derfra, ble disse vitneskildringene spesielt viktige i løpet av det syv uker lange og brutale slaget om havnebyen. <https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/sammenligner-mariupol-med-en-konsentrasjonsleir/14736941/>

Dnipro: Sterkt preget kommer folk av toget. De møter slekt og venner de aldri trodde de skulle få se igjen

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/sterkt-preget-kommer-folk-av-toget-de-moter-slek>

TV 2 dokumenterte russernes bombing av en hjelpekolonne som var på vei på vei for å levere medisiner til familie og venner i okkuperte Zaporizjzja, et av fylkene som Russland noen dager senere annekterte.

<https://www.tv2.no/nyheter/ukraina-30-dode-og-naermere-100-skadde-etter-missilangrep-i-zaporizjzja/15149233/>

TV 2 i Zaporizjzja: – Disse splintene tar livet av mennesker

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/tv-2-i-zaporizjzja-disse-splintene-tar-livet-av-mennesker/1792773/>

TV 2 observerte og dokumenterte gjennomhullede sivile biler, og hjelpemannskapene fra Den internasjonale røde kors-komiteen som fraktet vekk drepte sivile på motorveien E40 ved Petruskyj. Her så vi også en av de provisoriske basene til de russiske soldatene hadde laget, og oppholdt seg i flere uker før de ble presset ut fra områdene nord for Kyiv i månedsskifte mars/april 2022.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/her-endte-den-russiske-tilbaketrekkingen-fra-kyiv/14697750/>

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/tv-2-i-ukraina-de-sivile-proevde-aa-flykte-men-ble-beskutt/1738885/>

TV 2 dokumenterte hvordan russiske soldater hadde gravd skyttergraver i det radioaktive området rundt Tsjernobyl.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/valentina-83-til-tv-2-gud-tilgi-dem-man-kan-ikke-krige-her/14804032/>

TV 2 var det første norske mediet som fikk tillatelse til å se det som ukrainerne omtalte som massegraver i byen Izium. Vi så med egne øyne hvordan de døde kroppene bar preg av å ha ligget der lenge, trolig siden kampene startet her i mars/april 2022. TV 2 så med egne øyne at noen av dem var bakkbundet og ble fortalt at flere av dem var blitt skutt. Ukrainske soldater, politi og rettsvesen gikk i gang for å avdekke potensielle krigsforbrytelser etter funnet av over 445 gravlagte mennesker i skogholtet.

www.tv2.no/nyheter/utenriks/fra-gledesrop-til-bunnlos-sorg-445-mennesker-funnet-i-massegrav/15109863/

TV 2 i Ukraina: – Vi så flere titalls kropp (Izium)

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/tv-2-i-ukraina-vi-saa-flere-titalls-kropper/1787268/>

Tatjana leter etter mannen sin i massegrav i Izium.

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/tatjana-leter-etter-mannen-sin-i-massegrav-i-izium/1826680/>

TV 2 har dokumentert hvordan innbyggerne i Kozacha Lopan, nord for Kharkiv, holdt på å ende opp som russere. Innbyggere som russerne mente ikke utgjorde noen fare fikk utdelt hvite armbånd de måtte ha på seg.

[\(https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vi-ble-sperret-inne-som-sauer/15129016/\)](https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vi-ble-sperret-inne-som-sauer/15129016/)

TV 2 har intervjuet ukrainere som har blitt utsatt for filtrering og sendt til Russland med tvang.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/usa-russland-har-bortfort-16-millioner-ukrainere-slik-foregar-det/14875645/>

TV 2 dokumenterte hvordan fødsler og operasjoner foregikk på sykehus midt i bomberegnet

[\(https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/fodselslege-i-kharkiv-dette-var-forste-kvelden-je-g-knakk-sammen/14768406/\)](https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/fodselslege-i-kharkiv-dette-var-forste-kvelden-je-g-knakk-sammen/14768406/)

TV 2 har formidlet at 152 ukrainske kulturarvsteder er jevnet med jorden i Mariupol.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/museumsdirektoren-fikk-sjokk-da-hun-sa-hva-kollegaen-gjorde/14906826/>

TV 2 dokumenterte evakueringen av gamle og pleietrengende fra Kramatorsk i Donetsk, gjennom å være med den frivillige organisasjonen Vostok SOS.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/flukten-fra-bombene/15022312/>

TV 2 har formidlet fortellinger innenfra stålverket Azovstal.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/kommandor-i-azov-bataljonen-til-tv-2-hundre-evakuert-fra-azovstal/14762102/>

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/bildene-av-anna-gikk-verden-rundt-na-forteller-hun-om-65-dogn-under-jorden/14841646/>

TV 2 har dokumentert en rekke nordmenns frivillige innsats i krigen og nordmenn som også har vervet seg frivillig til å kjempe på ukrainsk side.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/norske-kim-patrick-kjemper-ved-fronten-dette-motiverer-ham/15040163/>

https://www.tv2.no/nyheter/reddar-kjaeledyr-i-ukraina/15372842/?fbclid=IwAR1-X1QPwZeYc-Q1tqWLC1lQoByRT1kqSAceIZ401rMygN_aVGUv50VE4Yc

Reportasje fra Gotland, 19. februar der vi dokumenterte mobiliseringen der:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/den-som-kontrollerer-gotland-kontrollerer-ostersjoen/14502753/>

Ved fronten sammen med ukrainske soldater:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/hoyrer-russisk-bombing-plutselig-tar-skytinga-seg-opp/14791818/>

<https://www.tv2.no/video/nyhetene/her-maa-tv-2-flykte-fra-de-russiske-skuddene/1756914/>

Mor i Norge, sønn ved fronten:

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/sonnen-er-dronepilot-i-ukraina-forferdelig/15304530/>

Butsja, på jakt etter lillebror Dima: "Bak hvert tall er det et liv"

<https://www.tv2.no/nyheter/menneskene-bak-tallene/14712100/>

I juni 2022 møtte vi Volodymyr på ny, og besøkte Dimas grav

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/gud-vil-straffe-de-skyldige-til-slutt/14886717/>

Zaporizhia: I går var Aleksandra (9) midt i krigen – én ting har brent seg fast i minnet

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/i-gar-var-aleksandra-9-midt-i-krigen-n-ting-har-brent-seg-fast-i-minnet/14666839/>

Lviv: Det vanskelege valet

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/det-vanskelege-valet/14675010/>

Russiske Mikhail gjemmer seg i Moskva - jeg vil ikke skyte på ukrainere:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russiske-mikhail-gjemmer-seg-i-moskva-jeg-vil-ikke-skyte-pa-ukrainerne/15161783/?fbclid=IwAR0L0dHt2dBbMesql0ZT8x8oM70XC3ospqkPWw9K7f-0hLNgUd8SN0X49IM>

Hvordan russiske myndigheter prøver å mobilisere migrantarbeidere:

https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russisk-politi-kom-med-et-uventet-tilbud-til-marufjon-betingelsen-var-uakseptabel/15214655/?fbclid=IwAR3kxdlb_onw3w2sIWwWx8QVTrBM_jFFu9CRQHkQL4HbdIhGiyiAe6S3IUo

Sergeij i Norge om Putin:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russiske-sergej-har-aldri-stemt-pa-putin-likevel-fole-han-skam-som-russer-i-norge/14655354/>

Nå skjer det noe nytt i Russland:

https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russiske-nikolay-na-skjer-det-noe-nytt-i-russland/15109417/?fbclid=IwAR2aFBNzrWbmJieUSuSA01rOaFs3wldszr6GJGOEt2w_m3EhEYGA4Ju8STw

Vil heller dø i fengsel enn å krige i Ukraina:

https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russiske-aleksi-til-tv-2-jeg-vil-heller-do-i-fengsel-enn-a-krige-i-ukraina/15130312/?fbclid=IwAR2e3SekYsm9N_eP6DxV1gggwasvnUmbIxeG43aVqU-HC6K4Jnjl-pKFfc

Dro for å kjempe:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/anzor-dro-til-ukraina-na-ringer-folk-han-fra-hele-verde-n-med-samme-onske/14747042/>

Ragnar fra Oslo kjemper i krigen:

https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/ragnar-fra-oslo-ble-etterlyst-av-russland-i-mange-ar-na-kjemper-han-i-ukraina/15016427/?fbclid=IwAR3mcDv_a8yJrA42FwV94HGVJSDvQlzs_nZilyf4NDflrP_PF9Lwr5SOQAY

Tsjetsjeneren som kjemper en dobbel kamp:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/han-er-fienden-til-hele-menneskeheten/15161147/>

De dødes ansikter. (Mariupol)

<https://www.tv2.no/nyheter/de-dodes-ansikter/14762444/>

Vinteren står for tur i Ukraina – slik bidrar nordmenn

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vinteren-star-for-tur-i-ukraina-slik-bidrar-nordmenn/15243940/>

Kharkiv: Reddar kjæledyr i Ukraina

https://www.tv2.no/nyheter/reddar-kjaeledyr-i-ukraina/15372842/?fbclid=IwAR1-X1QPwZeYc-Q1tqWLC1lQoByRT1kqSAceLZ401rMygN_aVGUv50VE4Yc

TV 2 fikk tidlig følge en soldats begravelse. Vasyi (28) ble drept bare en drøy uke inn i krigen:

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/i-dag-er-krigen-kommet-til-oss/14636013/

Begge brødrene ble drept, nå vurderer hun å verve seg:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/brodrene-er-drept-ho-er-villig-til-a-risikere-samme-skjebne/14655423/>

Enorme skader i Tsjernihiv:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/enorme-skader-i-tsjernihiv-koen-av-sultne-mennesker-strekker-seg-langt/14701332/>

Saker fra den ukrainske journalisten Aleksandra Marchenko vi knyttet til oss:

Skal jeg bli eller skal jeg dra?

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/skal-jeg-bli-eller-skal-jeg-dra/14611575/

Hvem kommer til å tilgi dette

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/hvem-kommer-til-a-tilgi-dette/14621808/

Flukten fra krigen:

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/flukten-fra-krigen/14640439/

Er dette virkelig?

<https://www.tv2.no/nyheter/er-dette-virkelig/14816896/>

Det er ikke Zelenskyj som motiverer oss. Det er omvendt:

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/det-er-ikke-zelenskyj-som-motiverer-oss-det-er-omvendt/14662808/

Hvorfor er Krim en del av Ukraina:

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/hvorfor-er-krim-en-del-av-ukraina/15222283/

Saker fra Russland-reisen vår:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/unge-russere-er-mest-skeptiske-til-krigen/14707570/>

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/i-lognenes-land/14706586/

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/dette-skjerfet-kan-sende-ian-i-fengsel/14707593/>

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/tror-putin-kan-ha-invadert-ukraina-for-a-oke-stotten-si-n-hos-russerne/14707548/>

Snikinvasjonen i Georgia:

https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/georgia_russland_grense

Følger protestene i hjemlandet fra eksil:

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russland-kommer-til-a-bli-et-tomt-land/15141935/>

Lenke til den nevnte PFU-saken der NRK ble felt:

<https://m24.no/nrk-pressens-faglige-utvalg-ukraina/nrk-felt-i-pfu-for-dagsrevyen-innslag-fr-a-ukraina-sa-propagandaaktig-som-det-gar-an/480135>